

HERFSTKALVENDE VEESTAPEL

Drs. A. Moerman (C.D.I.)
Drs. R. Kommerij (P.R.)

In publikatie nr. 9 van het PR „Het afkalfpatroon in de Nederlandse Melkveehouderij” komt een studiegroep tot de conclusie dat een herfstkalvende veestapel economisch gezien voordelig is.

Een nadeel van een dergelijke veestapel is de moeilijkheid van het weer op tijd drachtig krijgen van de dieren. Het inseminatiesezoos loopt van december tot april. Dit is niet de tijd van het jaar dat de bevruchtingsresultaten erg goed zijn. Veterinaire begeleiding is een noodzaak om een herfstkalvende veestapel te kunnen handhaven. Op de Waiboerhoeve wordt met zo'n intensieve veterinaire begeleiding getracht ca. 90% van de dieren weer op tijd drachtig te krijgen. Een bedrijfsboer die zeer attent is op het ontdekken van tochtigheid van zijn dieren, die elke afwijking signaleert en die een uitvoerige veeadministratie stipt bijhoudt, is daarbij onmisbaar.

Dierenarts

In de winter 1976-1977 is gestart met de opbouw van de herfstkalvende veestapel (afdeling 4). Aangekochte vaarzen kalfden tussen 1 september en 15 januari. Aanvankelijk werden wekelijks vruchtbaarheidscontroles uitgevoerd. Vanaf 1978 bestond de begeleiding uit het volgende:

- In oktober een globale selectie van de dieren die dan reeds gekalfd hebben. Dieren met afwijkingen na zeer zware verlossing, na een keizersnede en witvuliers worden geïnspecteerd en eventueel behandeld. Sommige dieren zullen worden uitgeschakeld van verdere voortplanting.
- Omstreeks 20 november volgt een soortgelijke inspectie.
- Met deze datum begint ook het nieuwe inseminatiesezoos. Begeleiding vindt nu eens per week plaats, tot eind december. Naast de inspectie van dieren met bovengenoemde afwijkingen worden ook dieren onderzocht die niet tochtig zijn gezien of te vaak tochtig zijn en dieren die drie weken geleden zijn geïnsemineerd. Een enkele keer wordt een dier met pyometra gevonden (chronische ontsteking van de baarmoeder). Vroegtijdige ontdekking van deze dieren is belangrijk om ze na behandeling toch op tijd drachtig te krijgen.
- In de periode van 1 januari tot half maart wordt overgegaan tot één bedrijfsbezoek per twee weken.
- Van half maart tot half april volgt weer een wekelijkse inspectie. De „moeilijke” patiënten komen dan te voorschijn.
- Ruim 6 weken na inseminatie wordt op drachtigheid onderzocht.

In totaal bestaat de begeleiding uit ca. 20 bezoeken van gemiddeld 1 ½ uur. Er zijn dus ca. 30 inspectie- en behandeluren van een dierenarts nodig om het systeem redelijk in stand te houden,

Bedrijfsboer

De bedrijfsboer vult zeer nauwgezet een vruchtbaarheidskaart in: afkalldata, verloop afkalven, tochtigheids- en inseminatiedata. Verder worden eventuele behandelingen vermeld.

De begeleidende dierenarts heeft een kaartsysteem op nummer. Ieder dier heeft een eigen kaart met vermelding van afkalf- en tochtigheidsdata en afwijkingen met daarbijbehorende therapieën. De keuze van te onderzoeken dieren gebeurt in eerste instantie vanuit het kaartsysteem van de begeleider. Hij maakt vóór iedere inspectie een lijst met nummers van dieren die geïnspecteerd moeten worden. Na inspectie krijgt de bedrijfsboer een lijstje met de nummers en data van de koeien die binnenkort tochtig worden verwacht.

Afwijkingen

Een veelgevonden afwijking betreft dieren met een cyste in de eierstokken. Deze koeien worden niet of onregelmatig tochtig. Bij vaginale controle blijkt de baarmoederhals meestal iets open te staan. Bij inspectie van de eierstokken via de endeldarm wordt dan een meer of minder grote cyste gevonden. Het is mogelijk dat deze patiënten spontaan genezen. Omdat genezing niet zeker is, krijgen al deze dieren toch een hormooninjectie, waarna ruim 80% van deze dieren nog op tijd drachtig wordt, en in het systeem kan blijven. Cysteuze eierstokken worden in veel gevallen niet weer bij hetzelfde rund in het volgende jaar geconstateerd.

Enkele malen per jaar worden dieren ontdekt met een chronische baarmoederontsteking. Bij tijdige ontdekking en behandeling met prostaglandinen, soms gecombineerd met spoeling van de baarmoeder, zijn deze dieren meestal op tijd weer drachtig te krijgen.

Vaginale controle is een belangrijke handeling bij de inspectie waardoor vroegtijdig afwijkingen kunnen worden gesignaleerd, terwijl ook het vaststellen van de tochtigheid of het al of niet terugkomen van dieren, die op 3 weken zijn, ermee beoordeeld kan worden.

Resultaten begeleiding 1978-1980

Afgekald van 6 augustus 1979 tot 17 april 1980:	111 dieren
Niet meer geïnsemineerd:	11 dieren
Gust gebleven (te laat, te vaak opbreken):	21 dieren
Drachtig na 1 inseminatie:	40 dieren
Drachtig na 2 inseminaties:	31 dieren
Drachtig na 3 inseminaties:	8 dieren

In totaal zijn 79 van de 111 dieren op tijd drachtig geworden. Het aantal is weer aangevuld met vaarzen.

Enkele opvallende begeleidingsgeschiedenissen

koe nr. 303

afgekald 3 september 1977

1 e tochtigheid 26 september

2e tochtigheid 17 oktober

3e tochtigheid 7 november
tochtig + inseminatie 27 november 1977
drachtig 10 januari 1978

afgekald 26 augustus 1978
tochtig 30 oktober
tochtig + inseminatie 20 november
drachtig 9 januari 1979

afgekald 19 augustus 1979 (melkziekte-kopziekte-acetonaemie)
tochtig 8 november
tochtig + inseminatie 29 november
tochtig + inseminatie 21 december
drachtig 5 februari 1980

afgekald 26 september 1980
tochtig + inseminatie 28 november 1980
tochtig + inseminatie 22 december 1980

Opmerking: De inseminatie van 27 november 1977 had vroeger kunnen plaats vinden maar dan was de geboorte in 1978 te vroeg gekomen. Ondanks moeilijkheden bij het afkalven in 1979 is koe nr. 303 tijdig weer drachtig geworden. Een jaar later gaf dit dier geheel geen moeilijkheden.

koe nr. 343
afgekald oktober 1976
tochtig + inseminatie 13 december
tochtig + inseminatie 3 januari 1977
drachtig (?) 8 februari
nee, is tochtig 15 februari
inseminatie 16 februari
tochtig + inseminatie 5 maart
cyste: injectie hormonen 8 maart
controle 22 maart
tochtig + inseminatie 24 maart
drachtig 3 mei

afgekald 31 december 1977
niet tochtig: injectie hormoon prostaglandine 31 januari 1978
tochtig + inseminatie 23 februari
drachtig 4 april

afgekald 7 december 1978
niet tochtig: injectie hormonen prostaglandine
tochtig + inseminatie 12 januari 1980
tochtig + inseminatie 26 februari
tochtig + inseminatie 31 maart

drachtig 8 mei

afgekald 6 januari 1980

tochtig + inseminatie 11 februari

tochtig + inseminatie 8 maart

drachtig 15 april

afgekald 22 december 1980

Opmerking: Hier is sprake van „stille bronst”. Het dier laat de tochtigheidsverschijnselen niet goed zien. Door middel van begeleiding toch steeds redelijk op tijd drachtig gekregen.

koe nr. 690

afgekald met keizersnede december 1976

tochtig + inseminatie 17 januari 1977

witvuilen, behandelen met antibiotica 8 februari 1977

nog witvuilen 15 februari 1977

tochtig + inseminatie 19 februari 1977

nog wat vlokken 22 februari

niet tochtig 8 maart

baarmoeder vergroeid? 15 maart

drachtig (?) 5 april

drachtig 12 april

afgekald 29 november 1977, weer met keizersnede (!)

tochtig 12 januari 1978

tochtig + inseminatie 1 februari 1978

drachtig 14 maart 1978

afgekald 15 november 1978

tochtig + inseminatie 29 december

tochtig + inseminatie 6 februari

tochtig + inseminatie 7 maart

niet tochtig 30 maart

drachtig april 1979

afgekald 8 december 1979

tochtig 6 januari 1980

tochtig + inseminatie 31 januari 1980

drachtig (?) 11 maart 1980

drachtig 26 maart 1980

afgekald 4 november 1980

tochtig + inseminatie 2 januari 1981

Opmerking: Ondanks moeilijkheden bij het afkalven steeds weer op tijd drachtig gekregen

koe nr. 883

afgekald (vrij zwaar) 7 december 1977

tochtig 6 januari 1978

tochtig + inseminatie 13 februari 1978

geen afwijkingen 7 maart

drachtig 29 maart

afgekald 20 november 1978

tochtig 1 december 1978

niet tochtig: injectie hormonen prostaglandine 9 januari 1979

tochtig + inseminatie 12 januari 1979

drachtig 20 februari 1979

afgekald 14 oktober 1979

tochtig 6 november 1979

tochtig + inseminatie 29 november 1979

tochtig + inseminatie 17 december 1979

drachtig 5 februari 1980

afgekald 23 september 1980

tochtig 26 november 1980

tochtig + inseminatie 12 december 1980

Opmerking: De maand van afkalven is van december 1977 verschoven naar september 1980.

Samenvatting

Een herfstkalvende veestapel kan goed in stand worden gehouden wanneer er bedrijfsbegeleiding plaatsvindt. Goede samenwerking tussen veehouder en dierenarts is van groot belang voor het resultaat. Niet minder belangrijk is het tijdig opsporen van tochtige koeien, het opmerken van afwijkingen en het bijhouden van een goede administratie.

Summary

An autumn calving herd can successfully be maintained when there is guidance of a veterinarian. Good cooperation between farmer and veterinarian is important for the results. Also important is to achieve an accurate heat detection, to notice abnormalities and to keep a good record.